

Izvještaj

PODGORIČKI DIJALOG

Zajednica pokreće promjene

Sadržaj

UVOD	3
KAKO GRAĐANI I GRAĐANKE RAZUMIJU DRUŠTVENU KOHEZIJU	6
KAKO GRAĐANI I GRAĐANKE ZAMIŠLJAJU IDEALAN GRAD	8
IZAZOVI U OČUVANJU DRUŠTVENE KOHEZIJE U PODGORICI	11
PRIJEDLOZI GRAĐANA/KI ZA UNAPREĐENJE DRUŠTVENE KOHEZIJE	15
PANEL DISKUSIJA I DALJI KORACI	31
POVELJA UČESNIKA I UČESNICA O DRUŠTVENOJ KOHEZIJI	34

Uvod

Lokalni dijalog u Podgorici 4. i 5. decembra 2024, pod nazivom **Zajednica pokreće promjene** poslužio je kao platforma za okupljanje različitih aktera kako bi se, kroz strukturirani dijalog, odgovorilo na ključne izazove zajednice i unaprijedila društvena kohezija. Koncept je osmišljen kao inspirativan i otvoren prostor, gdje su se kroz dijalog inicirale akcije za opšte dobro i budućnost po mjeri svih.

PODGORIČKI DIJALOG dio je zajedničkog programa Ujedinjenih nacija **Zajedno za opšte dobro**, koji realizuju UNDP, UNICEF i UNESCO, u saradnji sa Vladom Crne Gore, a finansira Fond Ujedinjenih nacija za izgradnju mira (PBF).

Program ima za cilj jačanje društvene kohezije kroz unapređenje povjerenja građanki i građana u institucije, kao i jačanje otpornosti zajednica na govor mržnje, rodno zasnovano nasilje, nasilje prema i među djecom i mladima. Projektne aktivnosti uključuju nekoliko važnih intervencija, koje će se realizovati i na lokalnom i na nacionalnom nivou. Pored Glavnog grada, dijalozi su organizovani i u: Baru, Bijelom Polju, Pljevljima i Ulcinju.

PODGORIČKI DIJALOG

omogućio je učesnicima/cama da:

- Razmijene mišljenja i ideje o tome što žele da unaprijede u svom gradu/kakav grad žele;
- Zajedno sa svojim sugrađanima/kama i predstavnicima lokalne samouprave razgovaraju o ključnim izazovima u zajednici;
- Podijele viziju grada u kojem se promovišu zajedništvo, solidarnost, međusobno povjerenje, kao i povjerenje u institucije;

Kroz otvoreni dijalog, timski rad, inovativne aktivnosti i edukativne prezentacije, građani/ke su, zajedno sa predstavnicima lokalne samouprave, radili na osmišljavanju konkretnih preporuka koje će doprinijeti unapređenju društvene kohezije u Podgorici.

Učesnici/ce lokalnog dijaloga imaju priliku da budu i dio **Laboratorije za inovacije u oblasti društvene kohezije**, gdje će predložene ideje biti dodatno razvijane, a realizacija nekih od njih podržana. Pilotiranje odabranih rješenja će biti i finansirano kroz ovaj zajednički program. Osim samih ideja za konkretna rješenja, u okviru dijaloga će biti kreirane i preporuke relevantnim institucijama, koje će biti razmatrane od strane lokalne samouprave, a kasnije i institucija na nacionalnom nivou – kroz **Nacionalni dijalog** koji će biti organizovan u maju 2025.

Predviđeno je da lokalne samouprave budu podržane da preporuke proizašle sa dijaloga pretoče u lokalne akcione planove i Povelje za društvenu koheziju. Preporuke sa lokalnih dijaloga biće prenešene na nacionalni nivo kroz saradnju sa relevantnim institucijama, kako bi se i na tom nivou kreirali setovi konkretnih mjera za unapređenje društvene kohezije.

112

U **PODGORIČKOM DIJALOGU** učestvovali su građani i građanke različitih starosnih grupa, etničkih pripadnosti i profesionalnih iskustava. Događaju su prisustvovali predstavnici/e Glavnog grada, djeca, penzioneri/ke, predstavnici NVO, prosvjetni radnici/e, preduzetnici/e i ostali...

■ žene ■ muškarci

61%

39%

Kako građani/ke razumiju društvenu koheziju?

Društvena kohezija je ključni koncept za razumijevanje odnosa i zajedništva unutar zajednice. U okviru prve sesije, učesnici su imali priliku da se detaljnije upoznaju sa ovim pojmom i značajem za unapređenje društvenih odnosa. Predavanje o društvenoj koheziji je održala profesorica sa Fakulteta političkih nauka, Univerziteta Crne Gore, prof. Danijela Vuković Čalasan. Prezentacija je dostupna putem QR koda na posljednjoj stranici izvještaja.

Društvena kohezija predstavlja multidimenzionalan i kompleksan društveni koncept, koji se najjednostavnije može definisati kao način na koji članovi/ce jednog društva rade i žive zajedno. Postoje različite definicije društvene kohezije, ali sve obuhvataju sljedeće elemente: pozitivan odnos prema različitostima i povjerenje među ljudima, osjećaj pripadnosti zajednici, percepcija da je društvo pravedno prema svim članovima, želja i spremnost za učešće u javnom životu i doprinos razvoju društva.

Prema definiciji *Fondacije Bertelsman*, kohezivno društvo karakterišu:

- Stabilni društveni odnosi (mreža između pojedinaca i grupa unutar društva);
- Pozitivna povezanost između članova/ica i same zajednice (pozitivan odnos prema zajednici i identifikacija pojedinaca sa zajednicom i njenim institucijama);

Fokusiranost na opšte dobro (ponašanje i stavovi članova/ca društva koji pokazuju odgovornost za druge).

Nakon predavanja i grupnog rada, učesnici/ce su formirali zajedničke zaključke:

Narativ o društvenoj koheziji koji se izdvaja iz odgovora učesnika/ca temelji se na ideji jednakosti, solidarnosti i povjerenja unutar zajednice. Smatraju da je kohezivno društvo ono koje pruža jednake prilike svim svojim članovima, bez obzira na socijalne, ekonomske ili kulturne razlike. Naglašavaju važnost poštovanja različitosti i inkluzije kao ključnih faktora koji doprinose zajedničkom dobru. **Povjerenje u institucije i među ljudima, pravednost i otvorenost** identifikovani su kao osnovni elementi društvene povezanosti.

Kada je riječ o faktorima koji doprinose jačanju kohezije, učesnici prepoznaju značaj obrazovnih institucija, građanskih aktivista i nevladinog sektora. Pedagozi, psiholozi i nastavni kadar sa empatijom ističu se kao ključni akteri u izgradnji zajednice zasnovane na međusobnom razumijevanju i podršci. Smatraju da **pojedinci, mediji i donosioci odluka zajednički snose odgovornost za stvaranje kohezivnog društva**, uz napomenu da je potrebna sinergija između mikro i makro zajednica kako bi se obezbijedili dugoročni rezultati.

Pojam kohezivnog društva se sagledava kroz prizmu uređenosti, pravičnosti i solidarnosti. Učesnici/ce diskusije naglašavaju da društvo sa malim ekonomskim i političkim razlikama lakše postiže koheziju. Kao ključne faktore za njeno jačanje navode **empatiju, rušenje predrasuda i tabua**, ali i važnost kućnog vaspitanja koje oblikuje temelje za kasniji razvoj društvenih odnosa.

Učesnici/ce prepoznaju da apsolutno kohezivno društvo ne postoji, ali da postoje udruženja i inicijative koje se bore za njegovu izgradnju. **Prepreke za društvenu koheziju uključuju netoleranciju, ekstremizam, nasilje, ekonomske nejednakosti i propagandu.** Ističu i negativan uticaj političkih i vjerskih lidera koji promovišu retrogradne vrijednosti, kao i medija koji šire negativne poruke. Nepovjerenje u institucije, nedostatak empatije i odsustvo meritokratije otežavaju razvoj zajedništva.

Da bi se ojačala društvena kohezija, učesnici prepoznaju potrebu za promjenama u obrazovnom sistemu, smanjenje ekonomskih razlika i podsticanje otvorenog dijaloga unutar zajednice. Ističu važnost inkluzije, pravne sigurnosti i povjerenja u institucije kao ključnih faktora za stabilno i povezano društvo. Takođe, prepoznaju da **društvena kohezija nije samo rezultat političkih odluka, već i svakodnevnih interakcija i inicijativa na različitim nivoima – od porodice do lokalnih zajednica i šireg društva.**

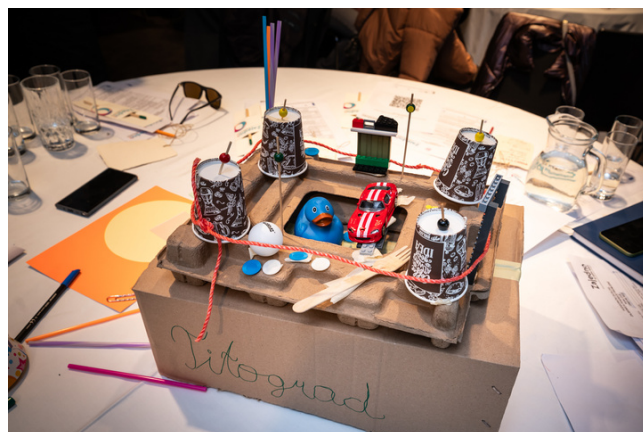

Kako građani/ke zamišljaju idealan grad?

Učesnici/e događaja su, kroz igricu modelovanja, predstavili vizije Podgorice.

Institucije su pouzdane i povezane s građanima.

Podgorica je grad u kojem institucije efikasno rješavaju izazove, imaju povjerenje građana i rade u njihovom interesu. Jedna od maketa prikazala je „kanap povezanosti“ svih institucija – obrazovanja, zdravstva, kulture – čime se naglašava njihova međusobna saradnja. Tu je i simbol „ogledala blagostanja“, koje reflektuje budućnost grada u kojem institucije funkcionišu u službi građana.

Građani/e učestvuju u donošenju odluka i preuzimaju odgovornost.

Podgorica ima snažan građanski i aktivistički duh. Građani su solidarni, međusobno se podržavaju i aktivno učestvuju u kreiranju grada. Simbol agore – centralnog trga označava prostor za okupljanje, diskusiju i participaciju, gdje ljudi mogu da iskažu mišljenje i donose odluke zajedno. Mikrofon na jednoj od maketa simbolizuje glas naroda i participativni pristup donošenju odluka.

Nema govora mržnje i diskriminacije, svi se međusobno poštuju. Uvažavaju se razlike – rodne, seksualne, vjerske, nacionalne i druge. Simbol ravnopravnosti su slamke različitih boja, koje pokazuju da su svi različiti, ali ravnopravni. Naglašena je potreba za promocijom evropskih vrijednosti, uz posebno isticanje važnosti međusobnog poštovanja koje se uči od malih nogu.

Održivi razvoj i ekologija su prioritet.

Podgorica je grad sa čistim rijekama, mnogo zelenih površina i parkova u kojima se djeca mogu igrati. Na maketama su istaknute vjetroelektrane i solarni paneli kao simboli održive energije. Vizija budućnosti uključuje više prostora za bicikliste i smanjenje automobilske saobraćaja, čime bi se poboljšao kvalitet vazduha. „Rendžeri“ na jednoj od maketa predstavljaju zaštitu prirode i očuvanje brda Gorice i drugih zelenih zona.

Saobraćaj je efikasan i održiv.

U idealnoj Podgorici nema gužvi u saobraćaju. Gradski prevoz je uređen, autobuski sistem je efikasan, a tramvajaji omogućavaju smanjenje zagađenja. Makete su prikazale i biciklističke staze, čime se naglašava vizija grada u kojem su bicikla osnovno prevozno sredstvo.

Sport i zdrav način života su prioriteti. **Lopta na maketama simbolizuje više sportskih terena i dostupnost različitih sportskih aktivnosti za sve generacije.** Tu je i Dom posvećen sportu, sa terenima za sve discipline. Naglasak je stavljen na izgradnju gradske bolnice i unapređenje zdravstvenog sistema.

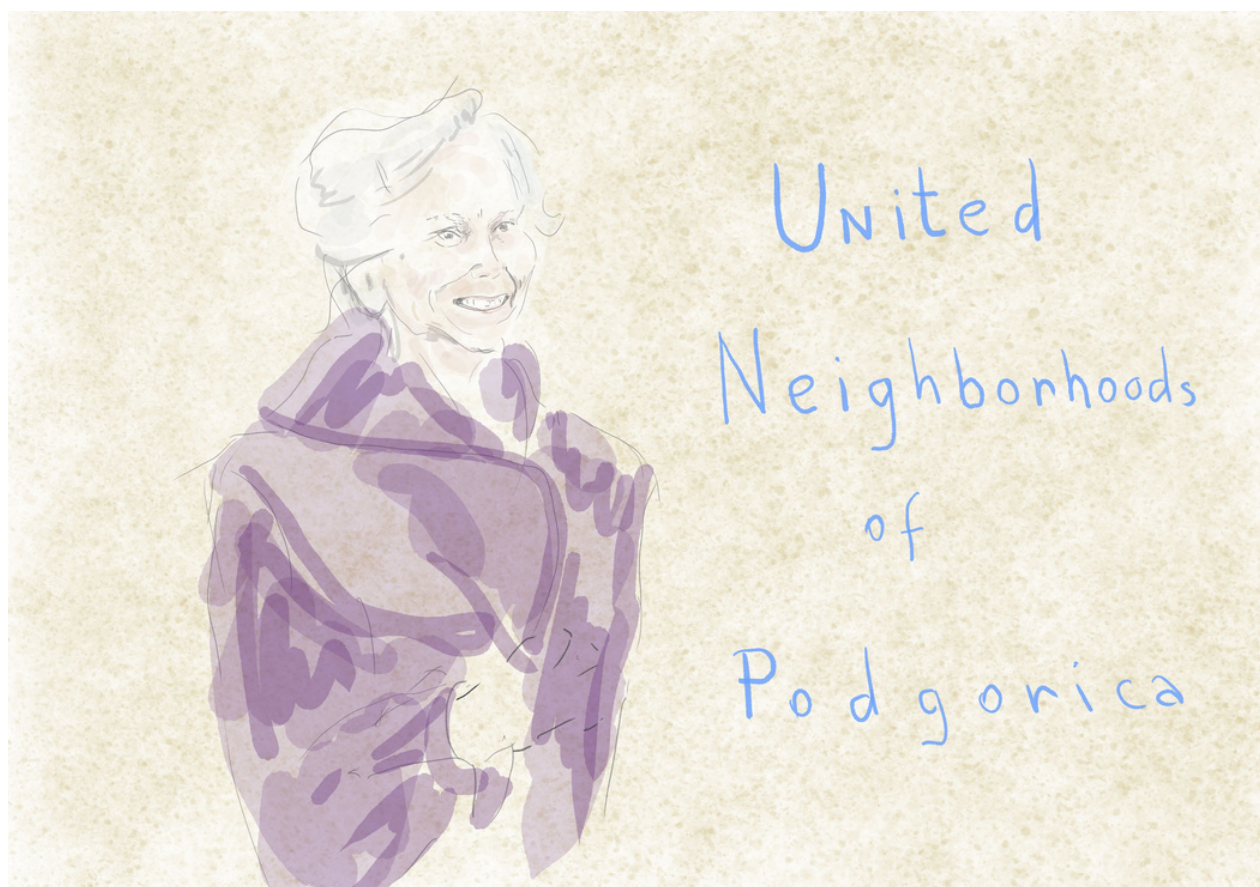
Sigurnost, povezanost i zajedništvo kao ključne vrijednosti. Učesnici su podsjetili na neke vrijednosti koje su bile prisutne u Titogradu, a koje bi trebalo obnoviti u savremenoj Podgorici – **zajedništvo, solidarnost i institucije uz koje se građani osjećaju sigurno.** Na maketama su prikazani simboli kohezije među ljudima, ali i među institucijama. Vatrogasna stanica sa modernim vozilima simbolizuje unapređenje sistema zaštite i sigurnosti građana.

Grad je otvoren prema svijetu. Podgorica je grad koji njeguje međunarodnu povezanost i privlači ljude dobre volje. Aerodrom i avion na jednoj od maketa simbolizuju grad koji je otvoren za turiste, investitore i nove ideje. **Vizija budućnosti uključuje modernu i funkcionalnu infrastrukturu,** uz balans između urbanog razvoja i očuvanja prirode.

Uzevši sve ovo u obzir, građani/ke zamišljaju idealnu Podgoricu kao grad koji u svom središtu stavlja komunikaciju, saosjećanje i inkluziju, prepoznajući bogatstvo različitosti i poštujući potrebe svih pojedinaca. Grad počiva na solidarnosti s ranjivim grupama, uz veći fokus na obrazovanje mladih i stvaranje društva osjetljivog na potrebe svakog građanina. Infrastruktura i dostupnost usluga su ključne za podsticanje opšteg dobra i ravnoteže u zajednici, dok otvorenost države prema potrebama građana i vizije razvoja glavnog grada omogućavaju snažniji razvoj ljudskih resursa. U ovom procesu, veći naglasak na solidarnost i ljudska prava pruža šansu za istinski napredak, uz stalnu istrajnost i želju za promjenama.

Ujedinjeni u razumijevanju važnosti kulturne baštine, geografske i klimatske pogodnosti, kao i ljubavi prema porodici, građani/ke Podgorice teže jačanju zajedništva i stabilnosti. Sazrijevanje svijesti o građanskom aktivizmu i evropske vrijednosti, uz želju za brzim ulaskom Crne Gore u Evropsku uniju, pokreću pozitivne promjene u društvu. Podgorica se gradi na osnovama stabilne i jake porodice kao temelja stabilnog pojedinca, uz jasnu viziju za bolju budućnost, prepoznajući značaj zajedničkog rada, improvizacije i snalažljivosti. Pružajući podršku mladima i promovišući pozitivne društvene promjene, grad podstiče društvenu harmoniju i jačanje zajedništva, sa ciljem da riješi brojne izazove i poboljša kvalitet života svih svojih građana.

Diskusiju i prezentacije građana/ki zabilježili su i ilustratori iz umjetničkog ateljea PROPUH.

Šta građani/ke prepoznaju kao izazove za ostvarenje društvene kohezije u Podgorici?

Saobraćajna nekultura i posljedice po urbani život

Nedostatak saobraćajne kulture i planskog urbanog razvoja rezultira ozbiljnim izazovima u funkcionisanju gradskog saobraćaja, pri čemu se posebno izdvajaju saobraćajne gužve, povećan broj nezgoda i smanjenje ukupne mobilnosti stanovništva. Ovaj problem proizlazi iz kombinacije nekontrolisanog rasta gradskih zona, nedovoljno razvijene infrastrukture, neadekvatne regulacije saobraćaja i neodgovornog ponašanja učesnika u saobraćaju. Istovremeno, odsustvo dugoročne strategije prostornog planiranja, neefikasna implementacija saobraćajnih politika i unutrašnje migracije dodatno pogoršavaju situaciju. Nedostatak saobraćajne discipline, nepridržavanje propisa i niska svijest o važnosti sigurnog i odgovornog učestvovanja u saobraćaju doprinose povećanom riziku od nezgoda, ugrožavanju života i imovine, kao i narušavanju opšte sigurnosti svih učesnika. Ovo dovodi do značajnih socio-ekonomskih posljedica, uključujući gubitak ljudskih života, povećane materijalne štete, smanjenu efikasnost javnog i privatnog prevoza te hroničnu saobraćajnu preopterećenost, koja negativno utiče na kvalitet života, produktivnost i ekološku održivost urbanih sredina.

Nedovoljna valorizacija turističkog potencijala

Nedovoljna valorizacija turističkog potencijala predstavlja ozbiljan razvojni izazov koji direktno utiče na održivost postojećih resursa, ekonomske performanse i očuvanje kulturno-istorijskog nasljeđa. Nepostojanje strateškog pristupa i systemske zaštite turističkih vrijednosti rezultira kontinuiranim propadanjem prirodnih i antropogenih resursa, značajnim finansijskim gubicima i progresivnim slabljenjem identiteta regije sa visokim turističkim potencijalom. Ovo dovodi do dugoročne stagnacije u sektoru turizma, smanjene konkurentnosti u odnosu na susjedne i globalne destinacije, te gubitka prilika za ekonomski razvoj i zapošljavanje. Nedovoljna ulaganja u infrastrukturne projekte, neefikasna regulativa i nepovezanost ključnih institucija dodatno otežavaju uspostavljanje održivog turističkog modela, dok nekontrolisana urbanizacija i ekološka degradacija smanjuju atraktivnost destinacija. Odsustvo koordinisanih politika za zaštitu i promociju turističkih resursa, zajedno sa slabim kapacitetima za implementaciju održivih razvojnih strategija, doprinosi neiskorišćenosti potencijala koji bi mogao generisati značajne ekonomske i društvene benefite. Dugoročne posljedice uključuju smanjenje prihoda od turizma, smanjeni priliv investicija, demografske i migracione promjene, kao i progresivno slabljenje kulturnog identiteta, što se reflektuje na cjelokupno društvo i buduće generacije.

Nedostatak kvalitetne kulturne ponude

Osiromašena kulturna scena predstavlja ozbiljan izazov, s obzirom na nedovoljnu raznovrsnost muzičkih, pozorišnih i drugih umjetničkih sadržaja. Kulturni događaji se dominantno oslanjaju na inicijative pojedinaca i organizacija, što rezultira fragmentisanim i nedovoljno inkluzivnim programima, bez strateškog pristupa njihovom dugoročnom razvoju. Posebno zabrinjava ograničen spektar pozorišnih produkcija, što dodatno sužava mogućnosti publike da konzumira kvalitetne i raznovrsne umjetničke izraze. Nedostatak systemske podrške institucija, kao i nedovoljno ulaganje u razvoj kulturnih kapaciteta, direktno utiču na dostupnost i kvalitet kulturnih sadržaja, što dugoročno dovodi do smanjenog interesovanja građana za kulturna dešavanja, osiromašavanja kulturnog identiteta i slabljenja društvene kohezije.

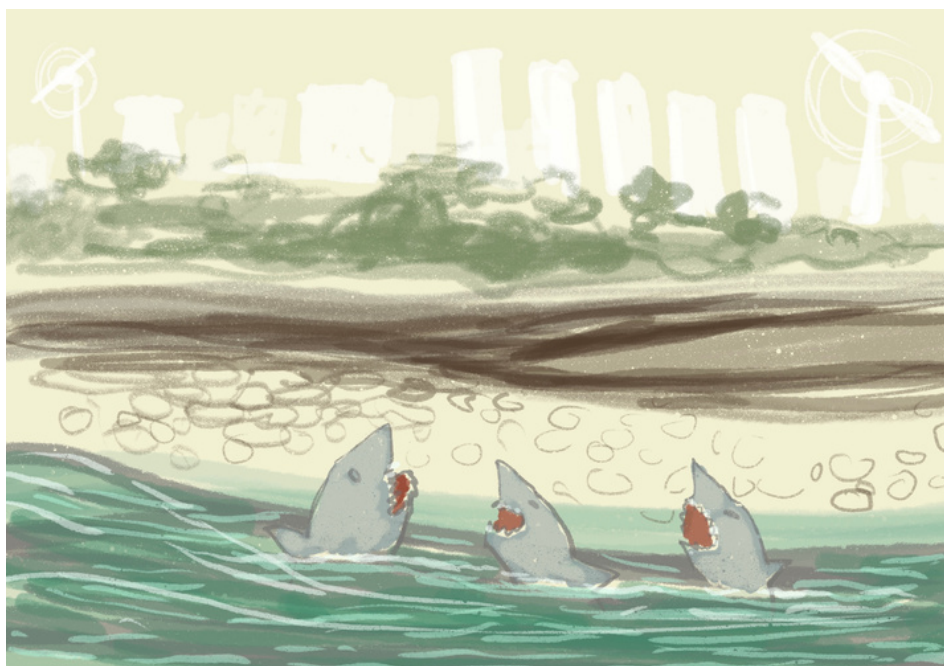

Vršnjačko nasilje

Vršnjačko nasilje predstavlja značajan društveni izazov koji može negativno uticati na mentalno zdravlje djece i mladih, povećavajući rizik od anksioznosti, depresije i socijalne isključenosti. Savremeni faktori poput izloženosti neprimjerenim medijskim sadržajima, onlajn nasilju i nedostatka adekvatne podrške mogu dodatno doprinijeti ovoj pojavi. Obrazovne ustanove često se suočavaju sa ograničenim kapacitetima za pružanje stručne pomoći, što naglašava potrebu za jačanjem podrške kroz angažovanje školskih psihologa i pedagoga. Osim individualnih posljedica, vršnjačko nasilje može imati dugoročne efekte na društvenu koheziju, podstičući normalizaciju nasilnog ponašanja i otežavajući stvaranje sigurnog okruženja za odrastanje. Unapređenje preventivnih programa, jačanje institucionalnih mehanizama zaštite djece i dosljedna primjena zakona ključni su koraci ka izgradnji sigurnijeg i podržavajućeg društva, u kojem su djeca i mladi zaštićeni i osnaženi da razvijaju svoje potencijale u zdravom okruženju.

Izazovi u strateškom razvoju grada

Nedostatak strateške vizije razvoja Podgorice proizilazi iz kompleksnih sistemskih izazova, uključujući neadekvatno upravljanje resursima, ograničenu institucionalnu transparentnost, infrastrukturne deficite i nedovoljnu funkcionalnost administrativnih mehanizama. Odsustvo dugoročne i održive razvojne politike dovodi do stagnacije u ključnim sektorima, smanjenja kvaliteta javnih usluga i otežanog pristupa osnovnim životnim potrebama građana. Ovo rezultira padom životnog standarda, povećanjem socijalne nejednakosti i smanjenjem ekonomske konkurentnosti grada. Posljedično, dolazi do intenziviranja migracionih tokova, jačanja opšteg društvenog nezadovoljstva i narušavanja povjerenja građana u institucije, što dodatno usložnjava mogućnost sprovođenja reformi i usporava proces modernizacije urbanog okruženja.

Ograničena transparentnost i nedovoljna participacija građana u procesima odlučivanja

Nedovoljna transparentnost i ograničena komunikacija između institucija i građana predstavljaju ozbiljan izazov za funkcionalnost javne uprave i demokratske procese. Neefikasni mehanizmi uključivanja građana u donošenje odluka, ograničen pristup informacijama i izostanak institucionalne odgovornosti stvaraju osjećaj isključenosti i nepovjerenja u institucije. Kada građani nemaju mogućnost da pravovremeno i adekvatno učestvuju u procesima odlučivanja, dolazi do smanjenja aktivnog građanstva, apatije i slabijeg društvenog angažmana. Pored toga, netransparentne procedure, politizacija institucija i administrativne prepreke dodatno otežavaju ostvarivanje građanskih prava i produbljuju jaz između vlasti i društva. Nepredvidivi i spori institucionalni procesi, kao i izostanak sistemskih rješenja za proaktivno uključivanje građana, smanjuju povjerenje u institucije i jačaju percepciju korupcije.

Nedovoljna povezanost lokalne zajednice i obrazovnog sistema

Nedovoljna povezanost lokalne zajednice i obrazovnih institucija u procesima obrazovanja predstavlja izazov koji utiče na razvoj društvenih vrijednosti i kolektivne svijesti, što može dovesti do smanjenja empatije, solidarnosti i odgovornosti među mladima. Odsustvo koordinisane saradnje između škola, roditelja i drugih lokalnih aktera ograničava pristup ključnim resursima i podršci neophodnoj za intelektualni i socijalni razvoj djece. Nedostatak zajedničkog pristupa i sinergije između obrazovnog sistema i zajednice dodatno produbljuje nejednakosti, smanjuje kvalitet nastavnog procesa i otežava inkluziju ranjivih grupa, čime se otežava izgradnja društva zasnovanog na jednakim mogućnostima.

Uticaj štetnih medijskih narativa na mlade

Širenje toksičnih narativa u medijima od strane javnih ličnosti negativno utiče na mlađe generacije, posebno u uslovima nedostatka kvalitetnih edukativnih programa i sigurnih prostora za njihovo okupljanje. Nepostojanje sistemskog odgovora na ove izazove, usljed preokupiranosti društva političkim tenzijama i marginalizacije potreba mladih, stvara pogodno tlo za porast vršnjačkog nasilja, netrpeljivosti na osnovu vjerske, rodne i nacionalne pripadnosti, kao i drugih oblika devijantnog ponašanja. Ovo dovodi do dugoročnih posljedica, uključujući povećanu stopu mentalnih oboljenja, smanjenje akademskog i profesionalnog potencijala mladih, porast socijalne isključenosti i normalizaciju agresivnog ponašanja, što ozbiljno ugrožava društvenu koheziju i bezbjednost svih građana. Nedostatak edukacije o medijskoj pismenosti, neadekvatni mehanizmi zaštite od štetnih sadržaja i izostanak institucionalne podrške mladima dodatno produbljuju problem.

Prijedlozi građana

U nastavku Dijaloga, učesnici/ce su razvijali konkretne prijedloge za rješavanje prepoznatih izazova. Predložene ideje su sistematizovane u četiri nivoa djelovanja: **individualni**, koji se odnosi na lični doprinos pojedinaca u rješavanju izazova; **grupni**, koji obuhvata ulogu formalnih i neformalnih građanskih inicijativa, nevladinih organizacija u rješavanju izazova; **lokalni**, koji definiše ulogu opštinskih organa, uključujući sekretarijate, službe i privredna preduzeća u vlasništvu opštine; te **nacionalni**, koji se odnosi na mjere koje Vlada Crne Gore može preduzeti kako bi podržala rješavanja ključnih problema.

Ovakav pristup omogućava sveobuhvatno sagledavanje problema i kreiranje konkretnih rješenja kroz multisektorsku saradnju. Slijedi lista ideja po izazovima.

Saobraćajna nekultura i posljedice po urbani život

> Individualni nivo

Podstićaću korišćenje alternativnih prevoznih sredstava, poput gradskog prevoza i bicikala, kako bih doprinio smanjenju saobraćajne gužve i očuvanju životne sredine.

Zalagaću se za prelazak na ekološki prihvatljiva vozila kroz promociju održivih rješenja i podsticaje za korišćenje energetski efikasnih tehnologija u saobraćaju.

Radiću na unapređenju svijesti o ličnoj odgovornosti svih učesnika u saobraćaju, uz poseban fokus na sigurnost i zaštitu kako pojedinaca, tako i zajednice u cjelini.

Promovisaću edukaciju o saobraćajnim normama i pravilima, s ciljem jačanja kulture bezbjedne i odgovorne vožnje.

Ukazivaću na posljedice nepoštovanja saobraćajnih propisa i neodgovornog ponašanja u saobraćaju, kroz preventivne kampanje i edukativne inicijative

> Grupni nivo

Organizovati specijalizovane programe za promociju upotrebe alternativnih prevoznih sredstava, kroz demonstracije i radionice posvećene unapređenju održivog urbanog mobiliteta, sa ciljem očuvanja životne sredine i smanjenja emisije štetnih gasova.

Pokrenuti lokalne inicijative za uspostavljanje pješačkih i biciklističkih zona, u saradnji sa lokalnim zajednicama i relevantnim institucijama, kako bi se osigurala veća bezbjednost i pristupačnost urbanih prostora.

Organizovati edukativne kampanje i radionice usmjerene ka unapređenju svijesti o prednostima održivog transporta, te promovisati aktivno učešće građana u razvoju ekološki prihvatljivih rješenja.

Uspostaviti efikasnu saradnju sa medijima i kreirati promotivne materijale koji ističu značaj održivog urbanog razvoja, sa ciljem informisanja i angažovanja šire javnosti.

Ojačati komunikaciju sa institucijama kroz redovne konsultacije i dijalog, kako bi se osiguralo usklađeno planiranje i implementacija programa održivog urbanog razvoja, te unaprijedio kvalitet života u lokalnim zajednicama.

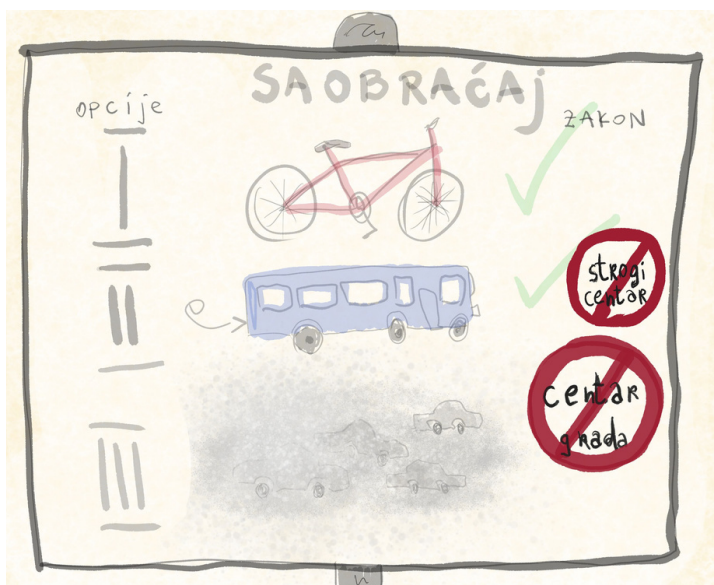
➤ Lokalni nivo

Osigurati povoljniji pristup prevoznim sredstvima implementacijom efikasnih sistema javnog prevoza, uz unapređenje organizacije i povećanje dostupnosti usluga za sve građane.

Sistematski analizirati infrastrukturne izazove u urbanim sredinama, s posebnim naglaskom na parking.

Modernizovati signalizacione sisteme primjenom savremenih tehnologija, s ciljem povećanja sigurnosti i efikasnosti saobraćaja, te minimiziranja mogućnosti za nesreće i zastoje.

Uspostaviti integrisane šetačke zone unutar urbanog planiranja, kroz koordinisanu saradnju sa svim relevantnim institucijama, radi promocije zdravog načina života.

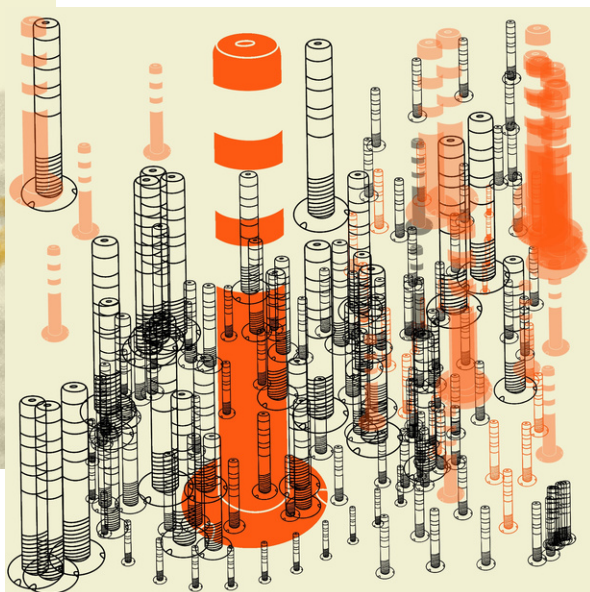
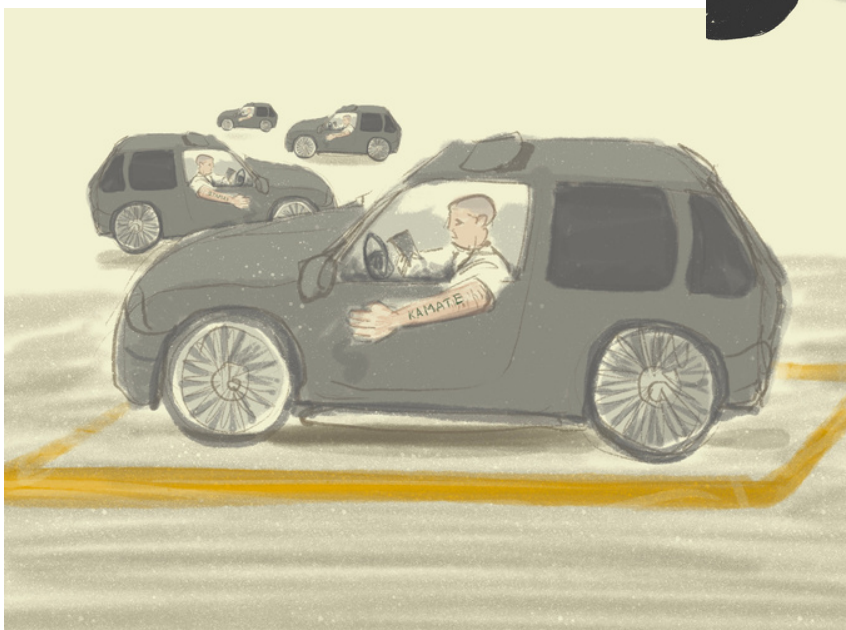
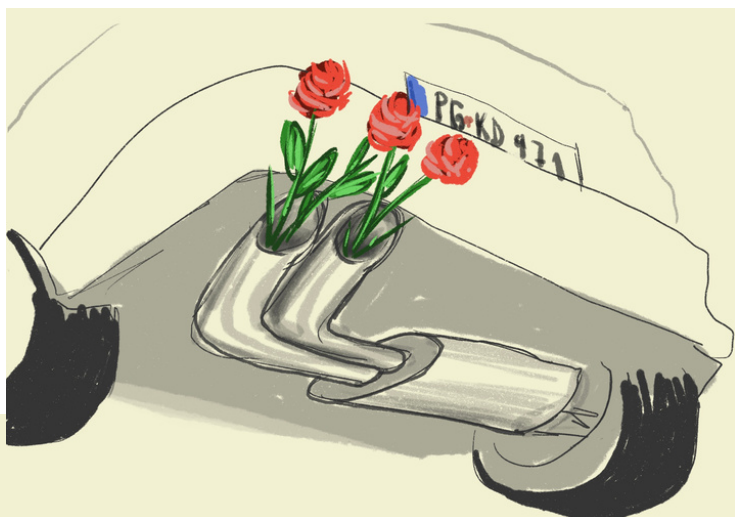

> Nacionalni nivo

Obezbijediti sveobuhvatan i savremeni zakonski okvir koji će, kroz jasne kaznene politike i adekvatne sankcije, podsticati odgovorno ponašanje u saobraćaju i umanjiti negativne posljedice po životnu sredinu. Pri formiranju novih propisa, posebnu pažnju posvetiti promociji alternativnih izvora energije, uključujući olakšice za nabavku i korišćenje električnih vozila.

Unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu, oslanjajući se na primjere dobre prakse iz zemalja koje su uspješno implementirale sveobuhvatna rješenja za bezbjedniji i efikasniji saobraćaj. Poseban akcenat staviti na modernizaciju putne mreže, unapređenje javnog prevoza i izgradnju adekvatnih pješačkih i biciklističkih staza.

Sistematski unaprijediti regulaciju saobraćaja kroz dosljedno sprovođenje zakona i kontinuiranu kontrolu, uz implementaciju podsticajnih mjera koje promovišu odgovorno ponašanje i doprinose očuvanju javne sigurnosti.

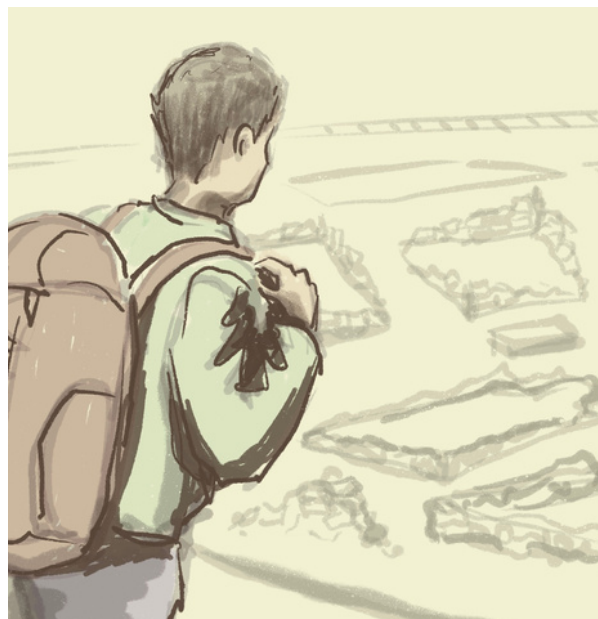

Nevalorizovan turistički potencijal

> Individualni nivo

Podstićaću jačanje identiteta i povezanosti građana s gradom kroz organizovane edukativne programe i studijske posjete, omogućavajući im dublje razumijevanje kulturno-istorijskog nasljeđa i savremenih razvojnih procesa.

Zalagaću se za afirmaciju grada na regionalnom i međunarodnom nivou kroz promociju u različitim sredinama, uključujući prezentacije, kulturne razmjene i saradnju s relevantnim institucijama, čime će se osnažiti njegov imidž i prepoznatljivost.

> Grupni nivo

Organizovati specijalizovane radionice za članove NVO sektora, sa fokusom na unapređenje njihovih sposobnosti u identifikaciji, promociji i zaštiti turističkog potencijala kroz primjenu inovativnih pristupa i participativnih metoda rada.

Organizovati javne tribine sa angažovanjem svih relevantnih aktera, s ciljem stvaranja transparentnog i inkluzivnog prostora za diskusiju o strategijama valorizacije lokalnih turističkih resursa.

> Lokalni nivo

Osnovati specijalizovani turistički centar Duklja uz primjenu unaprijed definisanih uslova naplate za turiste i turističke ture, s ciljem podizanja kvaliteta usluga i promovisanja profesionalizma u turizmu.

Planirati i realizovati valorizaciju šetališta Stare Varoši kroz osmišljavanje atraktivnih prostora za prezentaciju lokalnih proizvoda te organizaciju autentičnih kulturnih manifestacija, čime se doprinosi jačanju identiteta zajednice.

Obezbijediti otvoren pristup spomeniku Gorica putem uspostavljanja turističkog centra i postavljanja istorijske table, koja će omogućiti posjetiocima dublje upoznavanje sa lokalnim kulturno-istorijskim nasljeđem.

Omogućiti pristup Sahat kuli posjetiocima, s ciljem isticanja njene kulturno-istorijske vrijednosti.

Implementirati digitalne informacione sisteme putem QR kodova, pružajući posjetiocima pravovremene i relevantne informacije o dešavanjima, te značajnim turističkim, kulturnim i istorijskim lokacijama u gradu.

Uspostaviti koncept „Hop on – Hop off“ autobusa, koji će ciljano voziti turiste kroz glavne atrakcije grada, promovišući interakciju između posjetilaca i lokalne zajednice kroz profesionalno vođene ture.

> Nacionalni nivo

Osigurati aktivnu saradnju između Ministarstva kulture i Ministarstva vanjskih poslova, s ciljem povratka antikviteta Podgoričke čaše, koji se trenutno nalazi u ruskom muzeju, u matičnu instituciju, čime se garantuje očuvanje autentične kulturne baštine i identiteta.

Unaprijediti razvoj kulturnog centra na Trgu nezavisnosti integrisanjem elemenata tradicionalne kulture, umjetnosti, muzike i arhitekture, uz valorizaciju naslijeđa te osiguravanje funkcionalne uloge Kuslevove kuće kao ključnog segmenta informacione strukture.

Razviti održive turističke inicijative na području brda Ljubović kako bi se ono pretvorilo u funkcionalno izletišta. Te inicijative da budu usmjerene ka očuvanju prirodnih resursa i unapređenju turističke ponude, s ciljem stimulacije lokalnog ekonomskog razvoja i promocije destinacije.

Stvoriti regionalnu povezanost vodenim putem kroz izgradnju Gradske luke kod Sastavaka (Skalina), uvodeći sistem brodskih linija za povezivanje Podgorice sa Skadarskim jezerom i Jadranskim morem.

Nedostatak kvalitetne kulturne ponude

> Individualni nivo

Poseban akcenat staviću na podsticanje kreativnosti i inovacija u kulturi, ne samo kroz reprodukciju i konzumaciju postojećih sadržaja, već i kroz osmišljavanje i realizaciju novih kulturnih projekata koji odražavaju savremene potrebe zajednice.

Zalagaću se za jačanje svijesti o značaju kulture i umjetnosti kroz lični primjer i aktivno učešće u kulturnim inicijativama, programima i događajima, inspirišući druge na angažman i doprinos razvoju kulturne scene.

Kroz inkluzivne projekte i zajednički rad sa institucijama, organizacijama i pojedincima, doprinosiću stvaranju prostora u kojem će kultura biti dostupna svima i prepoznata kao ključni segment društvenog razvoja.

> Grupni nivo

Organizovati specijalizovane radionice i edukativne programe usmjerene na razvoj i primjenu inovativnih metoda u kreiranju novih kulturnih sadržaja, s ciljem osnaživanja i unapređenja kulturne scene.

Uspostaviti sistem redovnih konsultacija i saradnje među organizatorima kulturnih manifestacija i zainteresovanom javnošću, kako bi se omogućila aktivna participacija i inkluzivno učešće u realizaciji kulturnih projekata.

Promovisati kulturne vrijednosti kroz organizaciju javnih događaja, izložbi i performansa, doprinoseći jačanju identiteta lokalne zajednice i osnaživanju zajedničkog kulturnog naslijeđa.

Razvijati i podržavati raznovrsne kulturne grupe i inicijative, osiguravajući pristup bogatim i inkluzivnim sadržajima prilagođenim interesima svih građana.

Akcentovati važnost stvaranja originalnih i inovativnih kulturnih sadržaja, podstičući kreativne pristupe koji nadilaze reprodukciju i pasivnu konzumaciju postojećih kulturnih ponuda.

➤ Lokalni nivo

Uspostaviti fondove za finansiranje mladih kulturnih aktera u svim oblastima, kroz jasno definirane kriterijume i transparentne mehanizme, s ciljem stimulisanja inovativnosti i održivog razvoja kulturnog sektora.

Organizovati edukativne radionice i programe stručnog usavršavanja koji omogućavaju kontinuirani razvoj kompetencija te profesionalni rast kulturnih radnika i umjetnika.

Unaprijediti kulturnu infrastrukturu i razviti integrisanu mrežu institucija, osiguravajući efikasnu koordinaciju i sinergiju u ostvarivanju zajedničkih ciljeva.

Pružiti bolju podršku kulturnim radnicima i umjetnicima uspostavljanjem mehanizama za pristup resursima, mentorstvo i kontinuiranu edukaciju, s ciljem osnaživanja njihovog profesionalnog potencijala.

Podsticati povezanost i saradnju između kulturnih institucija, kako bi se povećala efikasnost u zajedničkom rješavanju izazova i unaprijedio kvalitet pruženih usluga.

Razviti raznoliku ponudu sadržaja prilagođenu različitim društvenim grupama i uzrastima, s naglaskom na inkluzivnost i pristupačnost kulturnih manifestacija.

Promovisati kulturne vrijednosti, sadržaje i događaje putem medijskih platformi, čime se doprinosi osnaživanju pozitivnog imidža kulturnog sektora u društvu.

Podstaknuti kreiranje novih kulturnih formata, umjesto isključivog oslanjanja na reprodukciju postojećih sadržaja, kako bi se stimulisala kreativnost i omogućio dinamičan razvoj kulturne ponude.

> Nacionalni nivo

Obezbijediti finansijska sredstva za projekte usmjerene na razvoj kulturnih inicijativa među djecom i omladinom, s ciljem jačanja inkluzivnosti i stimulisanja kreativnog potencijala.

Unaprijediti infrastrukturu kulturnih institucija kroz modernizaciju i optimizaciju radnih uslova, omogućavajući pristup visokokvalitetnim kulturnim sadržajima svim građanima.

Oснаžiti podršku kulturnim radnicima i umjetnicima putem stimulativnih mjera i programa profesionalnog usavršavanja, podstičući inovativnost i ostvarenje punog kreativnog kapaciteta.

Uspostaviti razvojni budžet za kulturu, namijenjen finansiranju inovativnih projekata i strateških inicijativa, osiguravajući dugoročan i održiv razvoj kulturnog sektora.

Razviti prepoznatljiv nacionalni brend kulture koji će promovisati autentične vrijednosti i tradiciju, te doprineti međunarodnoj prepoznatljivosti.

Promovisati kulturne vrijednosti, sadržaje i događaje kroz različite medijske platforme, osiguravajući inkluzivan pristup svim društvenim skupinama.

Obogatiti obrazovne i kulturne sadržaje u relevantnim ustanovama, integrišući umjetnost u nastavni proces i kreirajući inovativne programe.

Uspostaviti efikasna organizaciona tijela za koordinaciju i implementaciju kulturnih politika, osiguravajući transparentnost i odgovornost u radu sektora.

Vršnjačko nasilje

> Individualni nivo

Aktivno ću raditi na stvaranju sigurnog i podržavajućeg okruženja za djecu, osnažujući ih da prepoznaju i prijave nasilje, kako bi se pravovremeno spriječilo i adekvatno sankcionisalo.

Kroz edukativne programe i kampanje unaprijediću svijest o važnosti zaštite dječjih prava, uz poseban fokus na psihološku i emocionalnu podršku.

Podstićaću afirmaciju dječje književnosti, posebno stvaralaštva koje na kreativan i inspirativan način promoviše drugarstvo, solidarnost i zajedništvo među najmlađima.

Uključiću roditelje i staratelje u otvoren dijalog sa djecom kroz interaktivne radionice, edukativne seminare i savjetovališta, kako bismo zajedno gradili kulturu međusobnog povjerenja i podrške.

Kroz saradnju sa stručnjacima iz oblasti psihologije, pedagogije i socijalne zaštite, radiću na jačanju porodičnih veza i osnaživanju roditelja u prepoznavanju i adekvatnom reagovanju na izazove sa kojima se njihova djeca suočavaju.

> Grupni nivo

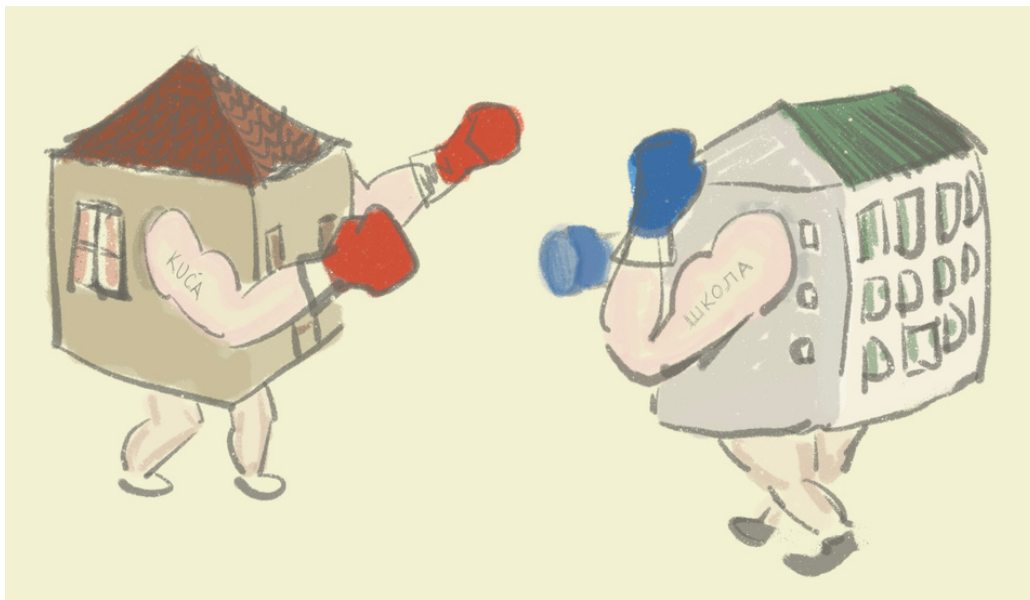
Organizovati redovne mjesečne roditeljske i školske sastanke sa razrednim starješinom, uz primjenu pedagoških i socioekonomskih pristupa, s ciljem edukacije roditelja o adekvatnim strategijama u interakciji sa djecom.

Podsticati stvaranje osjećaja sigurnosti i pripadnosti kod djece kroz jačanje veza između doma, škole i šire zajednice.

Uspostaviti sistem otvorene i transparentne komunikacije između roditelja, nastavnika i stručnih saradnika, kako bi se osiguralo pravovremeno dijeljenje informacija i zajedničko rješavanje izazova.

Definisati i dosljedno primjenjivati jasne granice u vaspitno-obrazovnom procesu, čime se doprinosi razvoju samodiscipline i odgovornosti kod djece.

Podsticati aktivno učešće djece u sportskim aktivnostima, kulturnim događanjima i manifestacijama, uz primjenu transparentnog sistema nagrađivanja, radi razvoja njihovih socijalnih, fizičkih i kreativnih sposobnosti.

➤ Lokalni nivo

Sistematski razviti integrirani program podrške porodicama, djeci, roditeljima i starateljima, kroz implementaciju stručnih savjetodavnih i preventivnih mehanizama, s ciljem osnaživanja i cjelovitog društvenog razvoja.

Uspostaviti besplatna psihološka savjetovališta za djecu, pružajući pravovremenu emocionalnu podršku i osiguravajući kontinuiranu edukaciju stručnih kadrova, kako bi se unaprijedio rani razvoj i prevencija izazova.

Unaprijediti saradnju između škola i lokalnih zajednica, kroz uspostavljanje efikasnih komunikacionih kanala i zajedničkih inicijativa, s ciljem stvaranja sigurnog i inkluzivnog obrazovnog okruženja te prevencije nasilja.

Implementirati mjesečno izvještavanje glavnom gradu o slučajevima nasilja, te na osnovu prikupljenih podataka organizovati edukativne radionice za djecu, roditelje i nastavnike, s ciljem pravovremenog prepoznavanja i suzbijanja vršnjačkog nasilja.

➤ Nacionalni nivo

Osmisliti i implementirati sveobuhvatne edukativne programe o definiciji i oblicima nasilja, namijenjene građanima, roditeljima, nastavnom kadru i djeci, s ciljem unapređenja svijesti o prevenciji i posljedicama nasilničkog ponašanja.

Unaprijediti psihološko-pedagoške usluge u školama, osiguravajući povećanje kapaciteta stručnog kadra i resursa za pravovremenu intervenciju.

Uvesti obavezne, besplatne edukativne radionice za roditelje, usmjerene na jačanje njihovih kompetencija u prepoznavanju i rješavanju nasilničkih ponašanja kod djece

Uspostaviti jasno definisane starosne granice za pristup određenim aplikacijama i digitalnim sadržajima, čime se osigurava zaštita djece od štetnih informacija.

Ograničena transparentnost i nedovoljna participacija građana u procesima odlučivanja

> Individualni nivo

Organizovaću edukativne programe, javne tribine i stručne debate kako bih osnažio/ila građane za aktivno učešće u donošenju odluka i razumijevanju zakonodavnih procedura.

Zalagaću se za mehanizme konsultacija s građanima kako bi imali priliku da izraze stavove i prijedloge prije donošenja odluka koje utiču na njihov život.

Podržaću uključivanje građana u društvene i političke procese kroz mjesne zajednice, nevladine organizacije i druge oblike građanskog angažmana.

Radiću na uspostavljanju foruma i savjetodavnih tijela koja će omogućiti konstruktivan dijalog između građana, NVO sektora i donosilaca odluka.

Unaprijediću participativne budžetske modele kako bih omogućio/ila građanima direktno učešće u planiranju i raspodjeli javnih sredstava, čime će se povećati njihova odgovornost i angažovanost u zajednici.

Podstićaću transparentnu komunikaciju i osnaživanje građana za donošenje informisanih odluka, čime ću jačati demokratske procese.

Promovisaću principe „Ne o meni bez mene“, naglašavajući važnost kolektivne odgovornosti u donošenju odluka i izgradnji pravednijeg i demokratskog društva.

> Grupni nivo

Organizovati redovne forume i sastanke građana/ki s predstavnicima mjesnih zajednica radi unapređenja transparentnosti i participacije u donošenju odluka te aktivnijeg uključivanja stanara/ki u razvoj zajedničkih strategija.

Uspostaviti sistem razmjene informacija o mogućnostima učestvovanja kroz tematske dijaloge i radionice, čime bi se poboljšala komunikacija između građana/ki i predstavnika/ca mjesnih zajednica i promovisala inkluzivnost upravljanju zajednicom.

Sprovoditi strateške kampanje i edukativne radionice koje promovišu jednakost, solidarnost i društvenu koheziju s ciljem izgradnje tolerantnog društva.

Uspostaviti sistem redovnih konsultacija između porodica, obrazovnih institucija i drugih sektora kako bi se osigurala sveobuhvatna podrška razvoju djece i omladine.

> Lokalni nivo

Osnažiti mjesne zajednice kroz unapređenje zakonodavnog okvira i uspostaviti mehanizme za redovnu razmjenu informacija i planiranje inicijativa između zajednica.

Obezbijediti transparentan sistem zapošljavanja zasnovan na stručnosti, iskustvu i profesionalnim kompetencijama, kako bi se osigurala efikasna usluga građanima.

Sprovoditi kontinuirane edukativne programe za zaposlene u lokalnoj upravi s ciljem unapređenja njihovih vještina i kapaciteta za pružanje kvalitetnijih javnih servisa.

Optimizovati veb stranicu Glavnog grada pojednostavljivanjem obrazaca i zahtjeva kako bi se poboljšala komunikacija između građana i gradske administracije.

Prilagoditi javne rasprave ciljanim grupama odabirom adekvatnih termina i lokacija, čime bi se povećala participacija i inkluzivnost u procesu donošenja odluka.

Omogućiti građanima/kama učešće u ranoj fazi planiranja projekata i donošenja odluka kroz mjesne zajednice, uz insistiranje na profesionalnim kriterijumima prilikom kadrovske politike, a ne političkim osnovama.

> Nacionalni nivo

Obezbijediti obrazovne programe i savjetodavne usluge za jačanje digitalnih kompetencija građana, s posebnim fokusom na penzionere, kako bi se osigurala digitalna inkluzija i ravnopravna upotreba e-servisa.

Unaprijediti saradnju s medijima u promociji e-servisa kroz primjere dobre prakse iz regije i EU, s ciljem povećanja svijesti i angažmana građana u digitalnoj transformaciji.

Povećati spremnost institucija na proaktivno sagledavanje i rješavanje postojećih izazova kako bi se obezbijedilo pravovremeno i sistematsko donošenje odluka.

Revidirati zakonodavni okvir u oblasti ljudskih resursa, s posebnim fokusom na transparentne i pravične mehanizme zapošljavanja.

Oснаžiti kapacitete nadležnih institucija za sprovođenje sankcija prema subjektima koji ne ispunjavaju svoje obaveze ili se neodgovorno ophode prema kritičnim sektorima poput ishrane, radnih odnosa i obrazovanja.

Implementirati prilagođene programe i strategije inspirisane praksama zemalja EU, s ciljem rješavanja ključnih društvenih izazova.

Nedovoljna povezanost lokalne zajednice i obrazovnog sistema

> Individualni nivo

Aktivno ću se zalagati za unapređenje uloge lokalne zajednice u obrazovanju kroz sistemsko prepoznavanje talenata i potencijala djece.

> Grupni nivo

Organizovati sveobuhvatne programe podrške i pokretanja inovativnih inicijativa, sa fokusom na razvoj kreativnih pristupa u identifikaciji potreba zajednice i implementaciji održivih rješenja, te uspostaviti saradnju između relevantnih institucija i stručnih kadrova.

Uspostaviti sistematičan proces identifikacije postojećih izazova i formulacije održivih rješenja, kroz multidisciplinarnu saradnju i aktivno uključivanje svih zainteresovanih aktera, kako bi se omogućilo pravovremeno prepoznavanje i efikasno rješavanje problema.

Organizovati redovne javne rasprave i konsultacije, sa ciljem osiguranja transparentnosti procesa donošenja odluka i podsticanja aktivnog građanskog učešća, te promovisanjem inkluzivnog dijaloga

> Lokalni nivo

Inicirati razvoj koncepta *Kuća znanja* kao inkluzivnog centra za kreiranje obrazovnih programa, kroz otvoren dijalog i participativne mehanizme koji osiguravaju aktivno učešće svih relevantnih aktera.

Uspostaviti efikasne komunikacione platforme koje omogućavaju kontinuiranu saradnju između škole, roditelja i učenika, s ciljem prilagođavanja nastavnih sadržaja specifičnim potrebama zajednice.

Planirati i realizovati programe u oblastima sporta, kulture i ostalih društveno-relevantnih sekcija, osiguravajući promociju sveobuhvatnog razvoja mladih te očuvanje i unapređenje kulturnog naslijeđa.

Pokrenuti inicijative koje potvrđuju ulogu škole kao centralnog mjesta mjesne zajednice, stvarajući platforme za kontinuiranu razmjenu informacija, iskustava i zajedničko djelovanje u cilju jačanja lokalnog identiteta.

> Nacionalni nivo

Revidirati i modernizovati zakone i propise, oslanjajući se na primjere dobre prakse iz drugih zemalja, kako bi se uspostavio inkluzivan i efikasan regulatorni okvir koji podržava održiv i transparentan društveni razvoj.

Obezbijediti adekvatnu institucionalnu i logističku podršku kroz osnaživanje kapaciteta nadležnih tijela i unapređenje infrastrukturnih resursa, s ciljem efikasne implementacije inkluzivnih obrazovnih i društvenih inicijativa.

Prepoznati školu kao središnji stub mjesne zajednice, integrišući obrazovne ustanove u razvoj lokalnih društvenih i kulturnih projekata te podstičući aktivno uključivanje svih građana u ostvarivanje zajedničkih ciljeva.

Uticaj štetnih medijskih narativa na mlade

> Individualni nivo

Podstićaću otvorenu komunikaciju i osnaživanje pojedinaca da jasno i bez ustručavanja izraze svoje potrebe, uz razvijanje kritičkog pristupa informacijama koje im se plasiraju.

Ohrabrivaću slobodu izražavanja i postavljanja pitanja, bez straha od osude okoline, kako bih doprinio/la izgradnji kulture dijaloga, znanja i međusobnog poštovanja

> Grupni nivo

Uspostaviti sistematski mehanizam unutar organizacija kojim će se precizno identifikovati i prenositi individualne potrebe sa ciljem da se glas svakog pojedinca sasluša i efikasno komunicira sa odgovarajućim višim instancama, osiguravajući pravovremenu implementaciju relevantnih mjera.

Razviti stimulativne inicijative usmjerene ka podsticanju pojedinaca na dublje razmišljanje o sopstvenim potrebama, čime se podspješuje njihov lični razvoj i aktivno učešće u oblikovanju zajedničkog okruženja.

> Lokalni nivo

Sistematski analizirati izazove sa kojima se suočavaju roditelji u usmjeravanju djece ka sportskim i aktivnostima u prirodi, kroz otvoren dijalog i pažljivo osmišljene edukativnih programa koji odgovaraju specifičnim potrebama savremenog društva.

Osmisliti i sprovesti mjere podrške koje osnažuju roditelje da prepoznaju i njeguju unutrašnje želje i potrebe djece, podstičući autentični razvoj i samostalno donošenje odluka, umjesto slijepog praćenja društvenih trendova.

Uspostaviti efikasne komunikacione platforme koje omogućavaju redovnu razmjenu informacija i saradnju između škola, roditelja i mjesnih zajednica, s ciljem jačanja povjerenja i zajedničkog djelovanja u obrazovnom procesu.

> Nacionalni nivo

Implementirati napredne mogućnosti vještačke inteligencije u svrhu filtriranja neadekvatnih informacija, oslanjajući se na primjenu sofisticiranih algoritama i sistematski osmišljenih rješenja, s ciljem osiguranja sigurnog digitalnog okruženja za omladinu.

Uspostaviti centralnu onlajn platformu, u saradnji s nadležnim organima, koja će omogućiti redovno ažuriranje transparentne dokumentacije o primjerima vršnjačkog nasilja i njihovom rješavanju, s ciljem osnaživanja djece i omladine da postavljaju pitanja i razmjenjuju iskustva.

Panel diskusija i dalji koraci

Na završnoj panel diskusiji su učestvovali gradski menadžer, gđin Luka Đukanović, predstavnik UNDP, gđin Ivan Bošković, predstavnica UNICEF, gđa Nela Krnić i predstavnica UNESCO, gđa Milica Nikolić. Panel je bio prilika da se predstave dalji koraci kad je u pitanju sprovođenje inicijativa u oblasti jačanja društvene kohezije.

Menadžer Glavnog grada je istakao svjesnost lokalne samouprave o nepovjerenju građana u institucije, naglašavajući da je politika imala značajnu ulogu u donošenju odluka, često bez dovoljnog prostora za participaciju građana. U tom kontekstu, izrazio je posvećenost promjeni pristupa i unapređenju mehanizama uključivanja javnosti u proces donošenja odluka.

Govoreći o izazovima u funkcionisanju grada, naglasio je potrebu za jačanjem društvene odgovornosti, ističući primjere poput nepropisnog parkiranja i nedostatka svijesti o zajedničkom dobru. Jedan od modela koji se razmatra jeste unapređenje politike sankcionisanja, pri čemu je ukazano na neadekvatna zakonska rješenja kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou, što otežava efikasnu primjenu kaznene politike. Lokalna uprava je u komunikaciji sa komunalnom policijom i svjesna trenutnog stanja, ali politička nestabilnost ograničava kapacitete za sprovođenje određenih mjera. Očekuje se da će u narednom periodu doći do izmjena relevantnih zakonskih akata, što će omogućiti efikasnije sankcionisanje. Međutim, naglasio je da fokus ne treba biti isključivo na sankcijama, već i na unapređenju infrastrukture. Planira se povećanje broja parking mjesta i poboljšanje saobraćajne infrastrukture, što je ključno za rješavanje problema saobraćajne neuređenosti. Istakao je da lokalna samouprava ne može riješiti svaki pojedinačni problem, ali kontinuirano radi na poboljšanju uslova za sve građane/ke.

Govoreći o sportskim terenima, naglasio je da je njihova izgradnja i održavanje redovan dio opštinskog budžeta. Ipak, u procesu raspodjele sredstava javljaju se određeni izazovi u saradnji sa mjesnim zajednicama, koje su u fazi reforme. Cilj je osnažiti mjesne zajednice i učiniti ih kao ključnim tačkama povezivanja građana/ki i lokalne uprave, bez političkih uticaja, kako bi zaista bile reprezent građana/ki.

U kontekstu participacije građana, Đukanović je istakao izazov niskog odziva na javne rasprave, što ukazuje na potrebu jačanja povjerenja i motivacije građana da se aktivno uključe u procese odlučivanja. Posebno je naglasio važnost edukativnih programa za roditelje o vršnjačkom nasilju, ističući potrebu za pronalaženjem efikasnih modela koji bi olakšali njihovo uključivanje i omogućili im veću podršku u ovom procesu. Takođe, ukazao je na izazov nedovoljnog interesovanja građana za kulturne sadržaje, uprkos širokoj ponudi programa u okviru kulturnih institucija, muzeja i galerija. Istakao je značaj kontinuirane promocije kulture i kreiranja pristupačnih i inspirativnih sadržaja koji bi podstakli sve generacije na aktivnije učešće u kulturnim događajima.

U okviru diskusije, učesnici su ukazali na nesklad između percepcije o stanju u glavnom gradu i realnog stanja, te naglasili potrebu za boljom informisanošću i transparentnošću u radu lokalne uprave. Posebno je istaknuta važnost razvoja kulturne publike kroz programe Sekretarijata za kulturu u saradnji sa obrazovnim institucijama, kao i pokretanje manifestacije Dani Dragana Radulovića, usmjerene na animiranje djece. Sekretarijat kulture početkom 2025. godine zapoćeće pripremu petogodišnjeg plana razvoja, pri čemu su građani/ke pozvani/e da aktivno učestvuju u javnim raspravama i dostave prijedloge.

Kada je riječ o javnom prevozu, Đukanović je naglasio njegovu finansijsku neodrživost, ali i potrebu za unapređenjem usluga kroz nabavku novih vozila i motivisanje građana na veće korišćenje prevoza. Predloženo je da mjesne zajednice identifikuju konkretne potrebe i dostave zahtjeve za organizaciju prevoza djece iz okolnih sela. Dodatno, predstavnici mjesnih zajednica istakli su potrebu za unapređenjem njihove uloge i funkcionisanja, pri čemu je naglašeno da je reforma mjesnih zajednica već u toku, te da će od 2025. godine biti omogućeno njihovo bolje povezivanje sa lokalnom samoupravom, uključujući i obezbjeđivanje adekvatnih prostorija za njihov rad.

Predstavnik UNDP, gđin Ivan Bošković, je najavio organizovanje laboratorije za inovacije u oblasti društvene kohezije, koja će služiti kao platforma za razvoj i testiranje konkretnih rješenja za lokalne izazove koji su prepoznati tokom dijaloga. Laboratorija će biti usmjerena na mjerljive rezultate i praktične intervencije, umjesto teorijskih diskusija, s planiranim početkom rada na proljeće 2025. i neke od ideja koje budu kreirane tokom tog procesa će biti finansijski podržane.

UNDP je prepoznao važnost šireg angažovanja aktera i koordinacije lokalnih inicijativa sa nacionalnim politikama. U tom cilju, najavljeno je organizovanje nacionalnog dijaloga tokom proljeća 2025. godine, kako bi se osigurala institucionalna podrška i usklađenost lokalnih prioriteta sa strateškim ciljevima na nacionalnom nivou.

Predstavnica UNICEF-a, gđa Nela Krnić, naglasila je važnost osnaživanja mladih za aktivno učešće u procesima koji ih se tiču, ističući da su događaji poput ovog dokaz koliko djeca mogu doprinijeti i koliko je ključno da budu prepoznata kao subjekti prava. Ukazala je da ekspertska podrška nije dovoljna te da je neophodno osigurati da se njihov glas zaista čuje i uvaži. Posebno je istakla problem vršnjačkog nasilja kao jednog od mnogih izazova s kojima se djeca i mladi suočavaju, ali i ukazala na dublje društvene nejednakosti koje pogađaju djecu iz marginalizovanih grupa, uključujući djecu sa smetnjama u razvoju i djecu u ustanovama.

Naglasila je da se vršnjačko nasilje ne može riješiti bez multisektorskog pristupa koji uključuje porodice, škole, socijalne i zdravstvene službe, uz istovremeno preispitivanje njegovih uzroka kako bi se pristupilo sistemskim rješenjima. Podsjetila je da je Nacionalni savez za prava djeteta formirao radnu grupu za izradu akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja, što je i na nivou Vlade prepoznato kao prioritet. UNICEF, kao međunarodna organizacija, ostaje posvećen zagovaranju dječjih prava, ukazivanju na izazove i odgovornom podsjećanju institucija na njihovu obavezu zaštite svakog djeteta u skladu s međunarodnim standardima, kako nijedno dijete ne bi bilo izostavljeno.

Predstavnica UNESCO istakla je da je vršnjačko nasilje problem prisutan u svakoj opštini u kojoj su se održali lokalni dijalozi, te da je neophodno zajedničko djelovanje svih relevantnih aktera kako bi se pronašla održiva rješenja. Predstavila je inicijativu UNESCO za unapređenje obrazovnih kapaciteta kroz sveobuhvatan program medijske pismenosti, prilagođen savremenim digitalnim izazovima. Program uključuje sprovođenje specijalizovanih obuka, uz planiranu integraciju medijske pismenosti u formalne obrazovne kurikule, čime se osigurava dugoročan i održiv pristup izgradnji digitalnih kompetencija među mladima. Takođe, najavila je pokretanje projekta na proljeće 2025. godine, koji će omogućiti povezivanje mladih sa institucijama kulture i kreiranje posebnih sadržaja u saradnji sa partnerima iz sektora obrazovanja i kulture.

Cilj ovog projekta je jačanje veze između obrazovnog sistema i kulturnih institucija, koje mogu ponuditi raznovrsne i inkluzivne programe prilagođene interesovanjima mladih. Ove inicijative predstavljaju ključne korake ka izgradnji kohezivnijeg društva, kao i jačanju inkluzivnog dijaloga između svih relevantnih aktera.

Povelja učesnika/ca o društvenoj koheziji

Dizaću glas kad vidim nepravdu.

Govoriću javno o važnosti mentalnog zdravlja.

Očistiću rijeku Ribnicu.

Pružiću pomoć kad vidim da je nekome potrebna.

Ja ću uporno tražiti da se ostaci rimskog mosta preko rijeke Morače, u mjesnoj zajednici Zlatice, unesu u kulturnu baštinu Crne Gore i zalagaću se za njegovo renoviranje.

Ja ću se truditi da utičem na svoje blisko okruženje da imaju razumijevanje za različitosti.

Ja ću raditi na razvijanju svog i tuđeg kritičkog mišljenja.

Neću zanemarivati ljude oko sebe.

Ja ću početi da više vozim biciklo i podučavaću druge o reciklaži.

Ja obećavam da ću što veći broj mladih uključivati u proces neformalnog obrazovanja.

Ja ću više da šetam, posmatram grad i razgovaram sa sugrađanima i sugrađankama.

Ja ću učestvovati u događajima koji promovišu podsticanje različitosti.

Doniraću garderobu u Crveni krst ili je reciklirati.

Upoznaću svoju mjesnu zajednicu sa ovim Dijalogom i inspirisati da svi doprinesemo koliko možemo.

Ja ću se truditi da razvijem empatiju u svom okruženju, kako bi podgoričko društvo bilo bolje.

Nastaviću da radim svoj posao časno i odgovorno kao predstavnik građana.

Ja ću skloniti napuštene životinje sa ulica Podgorice u interesu i onih koji ih vole i oni koji ih ne vole, stvarajući zajedničku sreću i društvenu koheziju.

Povelja učesnika/ca o društvenoj koheziji

Ja ću nastaviti da radim sa djecom kako bi bili građani kakve zaslužujemo.

Kao student potrudicu se da studentska zajednica funkcioniše bolje zarad opšteg dobra mladih.

Boriću se protiv mita, korupcije i grupica povlaštenih.

Ne idemo nježno u laku noć - bijes protiv umiranja svjetla.

Ja ću se potruditi da predložim rješenja za probleme sa kojima se susrijećem, a ne samo kritikujem ili nijemo posmatram.

Ja ću biti društveno odgovoran.

Potrudicu se da organizujem komšije iz ulaza da više vodimo računa o prostoru u kojem stanujemo.

Ja ću kroz promovisanje kulture i umjetnosti u radu sa djecom i mladima promovisati ulogu umjetnosti i stvaranje zdravog kohezivnog društva.

Nastaviću da radim na poboljšavanju kvaliteta života djece, mladih i porodica u Podgorici.

Ja ću pokušati da utičem na svoje vršnjake i mlade ljude sa svojim primjerom da budu još bolji u svojim postupcima i budu motivisani za promjenu.

+15%

Ja ću da slušam druge i da uvažavam svačije mišljenje.

Trudiću se da uvijek saznajem i razumijem više.

Dajem časnu podgoričku riječ da ću se boriti protiv govora mržnje, netolerancije, gluposti i medijske nepismenosti koja dijeli ljude.

Ja ću nastaviti da budem ono što jesam.

Ja ću promovisati zdrave stilove života - koristiti biciklo i pješačiti.

Materijale s ***Podgoričkog dijaloga***, kao i detalje o programu ***Zajedno za opšte dobro***, pronađite na linku ispod.

Za sva dodatna pitanja, možete nas kontaktirati na
info@opstedobro.me.

#zajednozaopstedobro